

ਭਾਰਤ, ਭਾਵ ਭਾਰਤ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਏਕਤਾ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹਿਮਾਲਿਆ ਅਤੇ ਦੋ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਉਭਾਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਗਈ ਸੀ।

- ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਬਿੰਦੋ

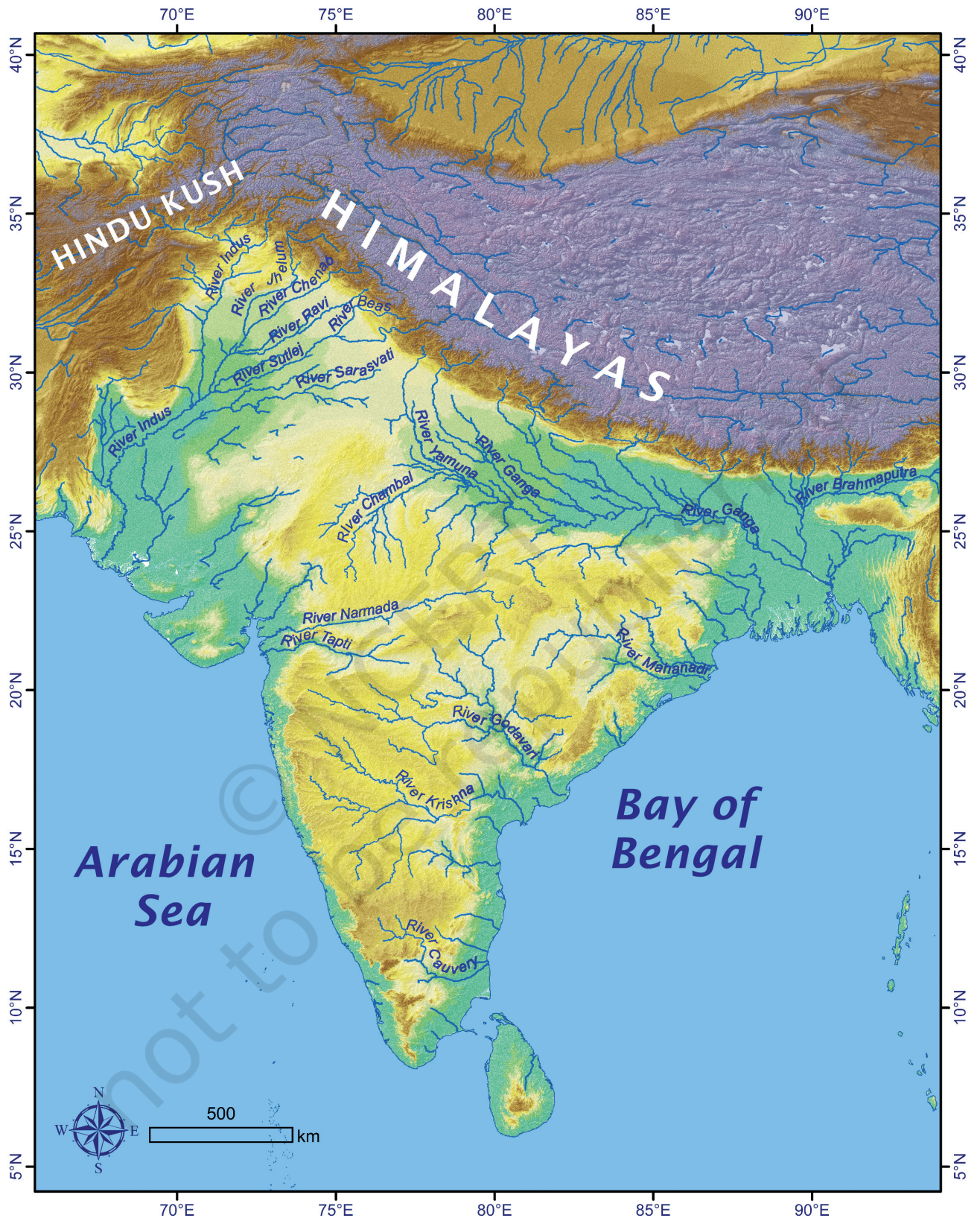
ਚਿੱਤਰ 4.1. ਲਗਭਗ 2,300 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਂਡੂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ (ਮਹਾਨ ਸਾਂਚੀ ਸਤੂਪ ਦਾ ਉੱਤਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ)

ਵੱਡੇ
ਸਵਾਲ ?

1. ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ?
2. ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨਾਮ ਕੀ ਸਨ? ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨਾਮ ਕੀ ਸਨ?

0681CH05

ਚਿੱਤਰ ਪ.੨. ਭਾਰਤੀ ਉਪਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ ਇੱਕ ਭੌਤਿਕ ਨਕਸ਼ਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀਆਂ ਕੁਝ ਨਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅੱਜ, ਜਿਸ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਇੱਕ ਆਧੁਨਿਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਸਰਹੱਦਾਂ, ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ੫੦੦ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ੨,੦੦੦ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ੫,੦੦੦ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਇਹ ਖੇਤਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ 'ਭਾਰਤੀ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਦੇ ਕਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਾਮ ਅਤੇ ਬਦਲਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਕਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਤੀਤ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਆਓ ਪੜਚੋਲ ਕਰੀਏ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚੋ

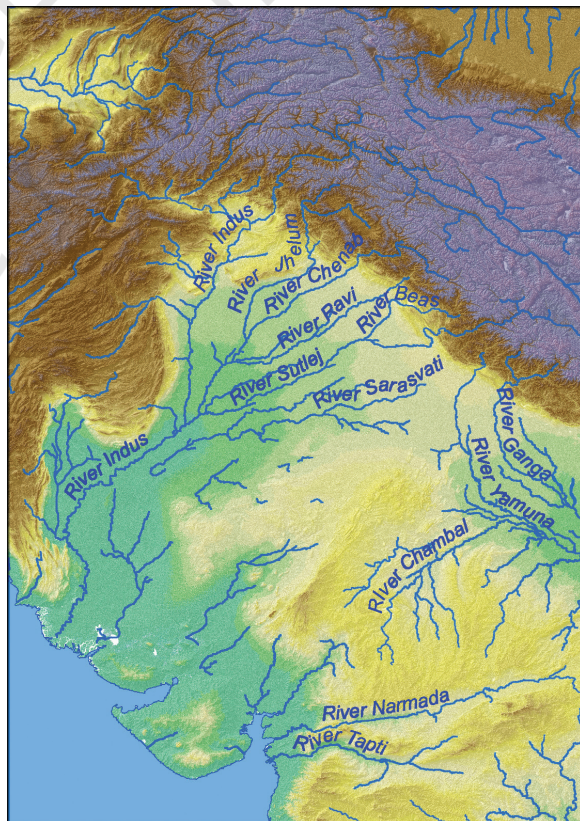
ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਉਪਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ?

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, - ਇਸਦੇ **ਵਸਨੀਕਾਂ** ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਮ ਸਾਡੇ ਤਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ, ਯਾਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖਿਆ

ਰਿਗ ਵੇਦ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪਾਠ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਧਿਆਇ ੧ ਵਿੱਚ ਦੇਖਾਂਗੇ, ਇਹ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਪਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ 'ਸਪਤ ਸਿੰਧਵਾ' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ 'ਸੱਤ ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ'। 'ਸਿੰਧਵਾ' ਸ਼ਬਦ 'ਸਿੰਧੂ' ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੰਧ ਨਦੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਵਸਨੀਕ:
ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ
ਕਿਸੇ ਖਾਸ
ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ
ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਚਿੱਤਰ ੫.੩. ਭਾਰਤੀ ਉਪਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਖੇਤਰ

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਭਾਰਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ (ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ‘ਸਾਡੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ’ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ)। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ (ਅੱਜ ਦਾ ਕਸ਼ਮੀਰ), ਕੁਰੁਕਸ਼ੇਤਰ (ਅੱਜ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ), ਵੰਗਾ (ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ), ਪ੍ਰਯਾਗਜੋਤਿਸ਼ (ਲਗਭਗ ਅੱਜ ਦਾ ਅਸਾਮ), ਕੱਚ (ਅੱਜ ਦਾ ਕੱਛ), ਕੇਰਲ (ਅੱਜ ਦਾ ਕੇਰਲ) ਅਤੇ ਆਦਿ।

ਆਓ ਪੜਚੋਲ ਕਰੀਏ

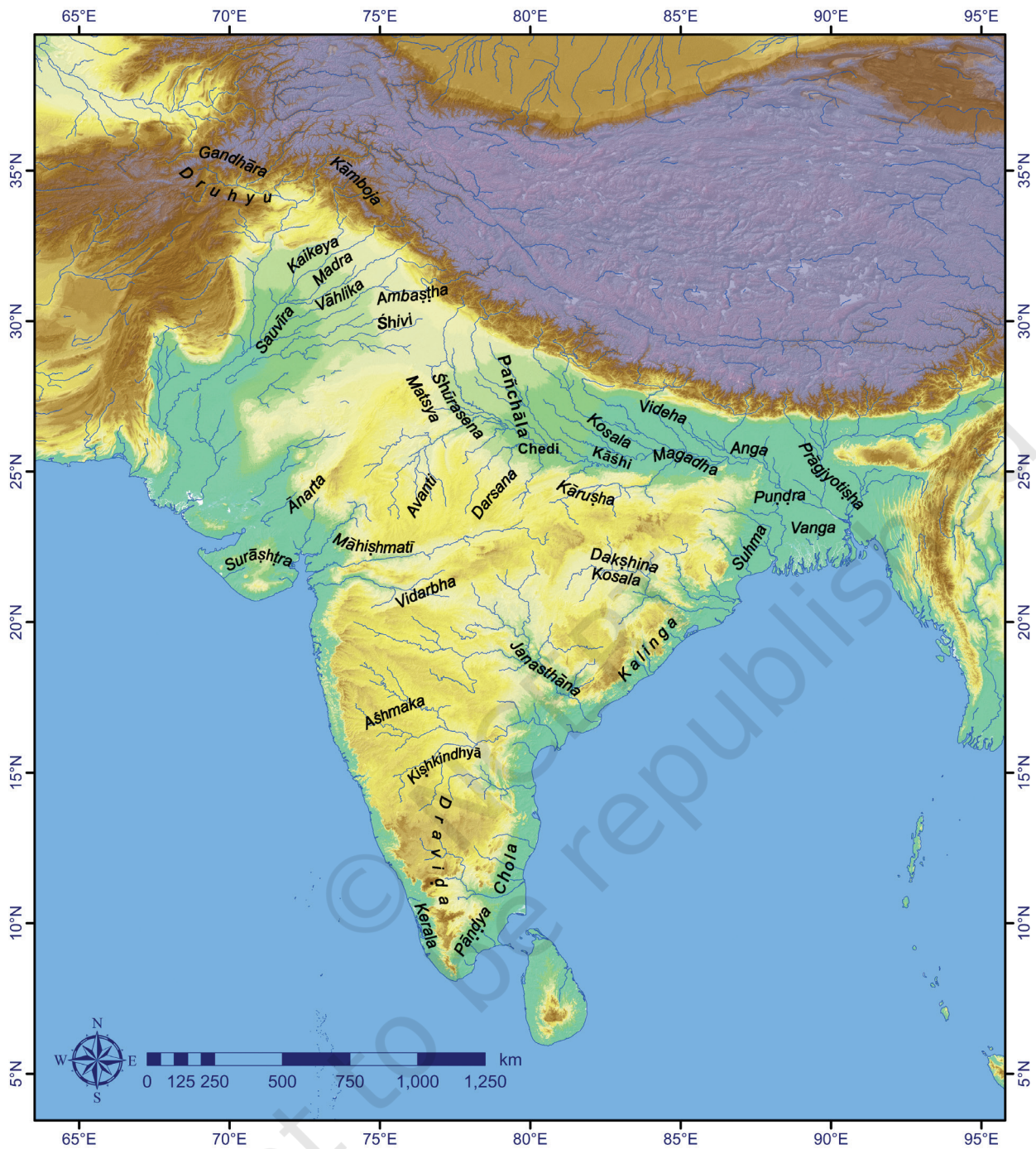
ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪੰਨਾ ੭੮ ‘ਤੇ ਨਕਸ਼ੇ (ਚਿੱਤਰ ੫.੪) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋ? ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

ਪਰ ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤੀ ਉਪਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ ਨਾਮ ਕਦੋਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰੀਖਬੱਧ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਭਾਰਤ ‘ਭਾਰਤਵਰਸ਼’ ਅਤੇ ‘ਜੰਬੂਦਵੀਪ’ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਲੰਬੀ ਕਵਿਤਾ ਕੁਝ ਸਦੀਆਂ ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਬਦ, ‘ਭਾਰਤਵਰਸ਼’, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪੂਰੇ ਉਪਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ‘ਭਾਰਤਵਰਸ਼’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ‘ਭਾਰਤਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼’। ‘ਭਾਰਤ’ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਸ਼ਬਦ, ‘ਜੰਬੂਦਵੀਪ’, ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ‘ਜਾਮੁਨ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਫਲ ਦਾ ਟਾਪੂ’। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੂਲ ਰੁੱਖ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਜੰਬੂਲ ਰੁੱਖ’, ‘ਮਾਲਾਬਾਰ ਪਲੱਮ ਰੁੱਖ’ ਆਦਿ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ‘ਜੰਬੂਦਵੀਪ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਭਾਰਤੀ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਸੀ।

ਦਰਅਸਲ, ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਸਮਰਾਟ ਤੋਂ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਸੁਰਾਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ - ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਂਗੇ; ਫਿਲਹਾਲ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ੨੫੦ ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਮੰਨ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਖਾਂਗੇ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਛੱਡ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ‘ਜੰਬੂਦਵੀਪ’ ਨਾਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਹਨ।

ਚਿੱਤਰ ੫.੪. ਮਹਾਬ੍ਰਤ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੁਝ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ। (ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪਾਠ ਵਿਚ ਰਾਜਾਂ ਵਜੋਂ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।) ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਕਿ ਉਹ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਪੂਰੇ ਭੂਗੋਲ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਵਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕੁਝ ਸਦੀਆਂ ਬਾਅਦ, ‘ਭਾਰਤ’ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪਾਠ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂ ਪੁਰਾਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ:

ਉੱਤਰਾਮ ਯਤ੍ਰ ਸਮੁਦ੍ਰਸ੍ਯ ਹਿਸਾਦ੍ਰੈਸ਼ਚੈਵ

ਦਕ੍ਸ਼ਿਣਾਮ੍ ਵਰਸਮ੍ ਤਦ੍ ਭਰਤਮ੍ ।

“ਜਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਰਫੀਲੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਨਾਮ, ‘ਭਾਰਤ’ ਅੱਜ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ‘ਭਾਰਤ’ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਕਸਰ ‘ਭਾਰਤਮ’ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚੋ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ‘ਬਰਫੀਲੇ ਪਹਾੜਾਂ’ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਸਹੀ ਹੈ?

ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਲਈ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਪਣਾਈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤਾਮਿਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ, ਲਗਭਗ 2,000 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ “ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ [ਕੇਪ] ਕੁਮਾਰੀ ਤੋਂ, ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਪਹਾੜ ਤੋਂ, ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...” ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ‘ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਪਹਾੜ’ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਅਤੇ ‘ਕੇਪ ਕੁਮਾਰੀ’ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਆਪਣੇ ਭੂਗੋਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ!

ਖੁੰਡੇ ਨਾ

ਭਾਰਤੀ **ਸੰਵਿਧਾਨ**, ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ 'ਭਾਰਤ, ਭਾਵ ਭਾਰਤ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ 'ਭਾਰਤ ਭਾਵ ਭਾਰਤ' ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਆਓ ਪੜਚੋਲ ਕਰੀਏ

ਚਿੱਤਰ ੫.੫ (ਪੰਨਾ ੮੨) ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੂਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਇਸ ਪੁਨਰ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ 'ਭਾਰਤ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹੋ?

ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖਿਆ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸਨ, ਜੋ ਈਰਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ੬ਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸਮਰਾਟ ਨੇ ਇੱਕ ਫੌਜੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਨਦੀ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ 'ਸਿੰਧੂ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਅਤੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ, ਫ਼ਾਰਸੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ 'ਹਿੰਦ', 'ਹਿੰਦੂ' ਜਾਂ 'ਹਿੰਦੂ' ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਸਿੰਧੂ' ਦੇ ਅਨੁਕੂਲਨ ਹਨ। (ਨੋਟ ਕਰੋ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿੱਚ, 'ਹਿੰਦੂ' ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ; ਇਹ ਇੱਥੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ 'ਇੰਡੋਈ' ਜਾਂ 'ਇੰਡੀਕ' ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਹਿੰਦੂ' ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਅੱਖਰ 'ਐਚ' ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ 'ਯਿੰਟੂ' ਜਾਂ 'ਯਿੰਦੂ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 'ਸਿੰਧੂ' ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ:

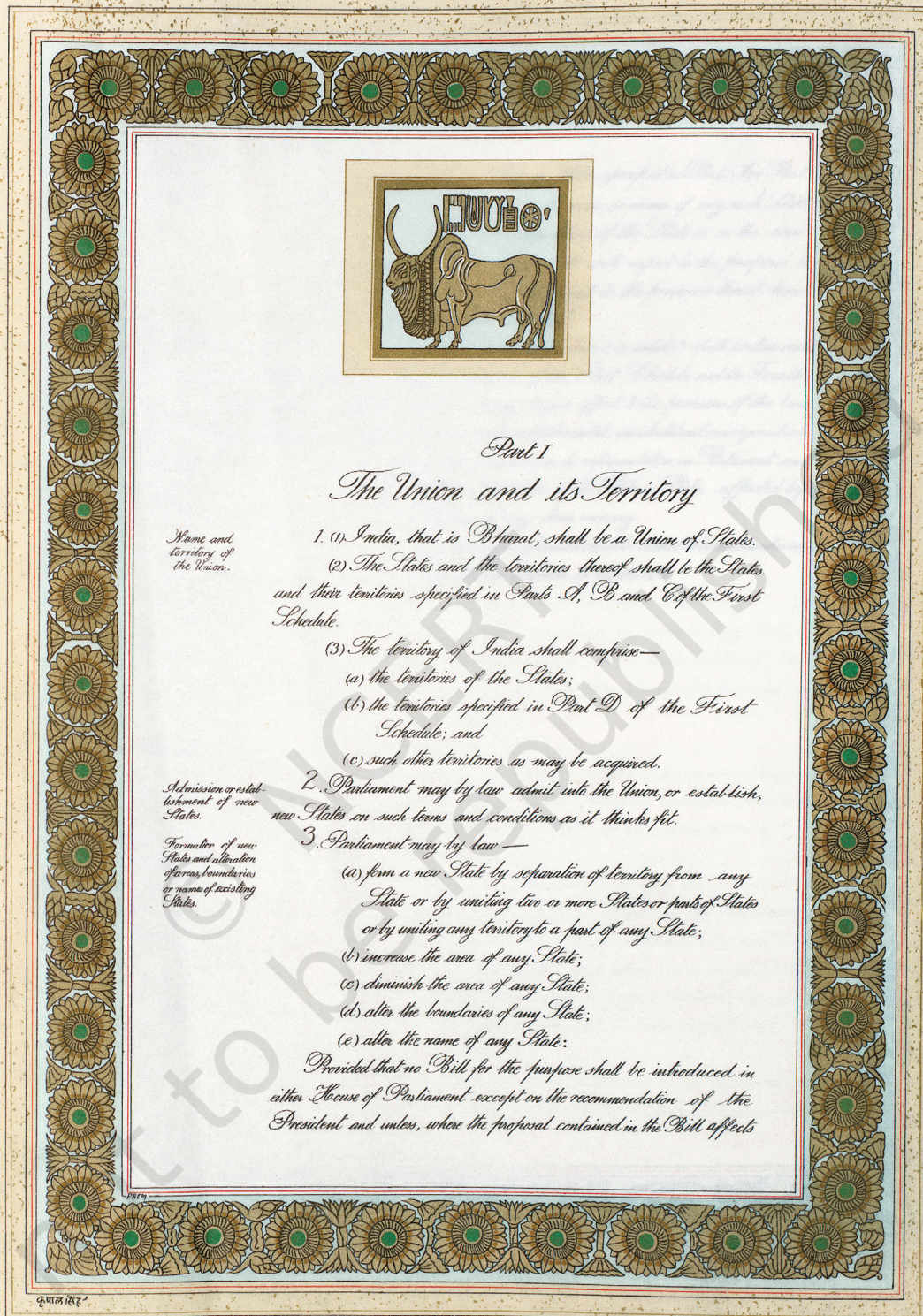
ਸਿੰਧੂ —→ ਹਿੰਦੂ —→ ਇੰਦਕੇ / ਇੰਦੀਕੇ

ਇਕ ਹੋਰ ਚੀਨੀ ਸ਼ਬਦ, ਜੋ 'ਸਿੰਧੂ' ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, 'ਤਿਆਂਝੂ' ਸੀ; ਪਰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਸਵਰਗੀ ਮਾਲਕ' ਵਜੋਂ ਵੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਚੀਨੀਆਂ ਦੇ ਬੁੱਧ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿੰਧੂ —→ ਹਿੰਦੂ —→ ਇੰਦੂ —→ ਯਿੰਦੂ

ਸੰਵਿਧਾਨ:

ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਕਿਸੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਗ੍ਰੇਡ ੭ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ੧੯੫੦ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਚਿੱਤਰ ੫.੫. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਨਾ (ਸਰੋਤ: ਮੂਲ ਦਾ ਮੁੜ ਛਾਪਣਾ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਸੋਭਿਆਚਾਰ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ੨੦੦੦)

ਖੁੰਡੇ ਨਾ

ਜੁਆਨਜ਼ੈਂਗ (ਪਹਿਲਾਂ ਹਿਊਨ ਸਾਂਗ, ਹੁਆਨ ਸਾਂਗ, ਆਦਿ) ਨੇ ੭ਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ, ਬੋਧੀ ਗ੍ਰੰਥ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ੧੭ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਚੀਨ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਚੀਨੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਕਈ ਹੋਰ ਚੀਨੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ।

ਇਕ ਹੋਰ ਚੀਨੀ ਸ਼ਬਦ, ਜੋ 'ਸਿੰਧੂ' ਤੋਂ ਵੀ ਬਣਿਆ, 'ਤਿਆਨਝੂ' ਸੀ; ਪਰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਸਵਰਗੀ ਮਾਲਕ' ਵੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਚੀਨੀਆਂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਲਈ ਬੁੱਧ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਜੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਾਜ਼ਾ ਸ਼ਬਦ, 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹੋ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲਗਭਗ ੧,੮੦੦ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ! ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਬਣ ਗਿਆ।

ਆਓ ਪੜਚੋਲ ਕਰੀਏ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਮਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਾਰਣੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ?

ਫ਼ਾਰਸੀ	
ਰਗੀਰ	
ਲਾਤੀਨੀ	ਭਾਰਤ
ਚੀਨੀ	
ਅਰਬੀ ਅਤੇ ਪਰਸ਼ੀਅਨ	
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ	ਭਾਰਤ
ਫ਼ਾਰਸੀ	ਭਾਰਤ

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧੀਏ ...

- ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਹਨ।
- ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਾਮਾਂ ਵਿੱਚ 'ਜੰਬੂਦਵੀਪ' ਅਤੇ 'ਭਾਰਤ' ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।
- ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਜਾਂ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿੰਧੂ ਜਾਂ ਸਿੰਧੂ ਨਦੀ ਤੋਂ ਲਏ ਨਾਮ ਅਪਣਾਏ; ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 'ਹਿੰਦੂ', 'ਇੰਡੋਈ' ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ 'ਭਾਰਤ' ਵਰਗੇ ਨਾਮ ਆਏ।

ਸਵਾਲ, ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ

1. ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ।
2. ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ?
 - ਰਿਗਵੇਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਭੂਗੋਲ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 - ਵਿਸ਼ਣੂ ਪੁਰਾਣ, ਪੂਰੇ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 - ਅਸ਼ੋਕਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, 'ਜੰਬੂਦਵੀਪ' ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਦਾ ਭਾਰਤ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।
 - ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਕੱਛ ਅਤੇ ਕੇਰਲ ਸਮੇਤ ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।
 - 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਸ਼ਬਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 2,000 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਸੀ।
 - ਸਮਾਜ ਦੀ ਪੜਚੋਲ: ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਅਤੀਤ ਦੇ ਟੇਪਸਟਰੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿੱਚ, 'ਹਿੰਦੂ' ਸ਼ਬਦ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 - 'ਭਾਰਤ' ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਨਾਂ ਹੈ।
3. ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਜਨਮ ਲਗਭਗ 2,000 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਜਾਂ ਕਿਹੜੇ ਨਾਂ ਚੁਣਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਅਤੇ ਕਿਉਂ? ਆਪਣੀ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।
4. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ? ਅਜਿਹੀਆਂ ਲੰਬੀ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾਵਾਂ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ? (ਸੰਕੇਤ: ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰੇਰਣਾਵਾਂ)